

Մ Ա Ն Ր Ա Լ Ո Ւ Ր Ք .

1861-ԻՆ ՆԱԽԱԿՈՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ .

Անցեալ տարին շատ ձախորդ տարի մը եղաւ նաւագնացութեանց համար: Փետրուար ամսոյն մէջ շատ մը նաւեր, վաճառք ու նաւաստիք կորսուեցան Սեւ ծովուն եւ Միջերկրականին մէջ: Ամէն ամիս անպակաս եղան նաւաբեկութիւնք: Ամենէն լաւ ամիսն էր յուլիս ամիսը, յորում 91 նաւ միայն կորսուեցան: Իսկ նոյեմբերի մէջ՝ 298 նաւ ջարդուեցաւ: Յիսունուերկու օրուան մէջ վեց հարիւր նաւ ծովուն զոյ եղան: Իսկ բոլոր տարուան մէջ պաշտօնական կերպով ծանուցեալ կորսուած նաւերուն թիւն է հազար ինըհարիւր եօթանասունեւուծ: Այս ալ՝ միայն Սեւ ծովուն եւ Միջերկրականին մէջի կորուստն է, թող միւս ծովերուն, եւ մանաւանդ Ովկիանոսին մէջ եղած սոսկալի նաւաբեկութիւնները:

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ԽՈՐՀՈՒՐԳԸ .

Հռովմայ պապը տարիէ մը իվեր ետեւէ էր որ տիեզերական ժողով մը կազմէ, յորում բողոքէ իւր աշխարհական իշխանութեան կորսուելուն վրայ, եւ բոլոր հռովմէականութիւնը ինպստ իւր յարուցանէ դրամօք եւ զինուք: Այս ժողովը առաջիկայ տարւոյս մայիսի մէջ սահմանուած էր գումարել. բայց Դաղդիոյ դեսպանը՝ Լավալէթ, բացարձակապէս հասկըցուց պապին (կըսէ Տէպալրագիրը) որ հանդարտ տեղը նստի. վասն զի այսպիսի խորհրդոյ մը գործադրութիւնը Միջին դարու ատեններուն միայն կ'լայելէր, ուստի եւ անկարելի է ներկայ ժամանակիս համար: Իտալիոյ արտաքին գործոց ոստիկանն եւս լաւ ըսաւ թէ «Այդ ժողովը հռովմէականութեան բերած օգտէն շատ աւելի վնաս պիտի բերէ Իտալիոյ, խռովութիւններով ու արիւնհեղութեամբ տակնուվրայ ընելով զնա:

ԵՆԻՐՈՊԱՅԻ ԴԵՄՈՒՈՐ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆՅ ՅԱՄԱՔԱՅԻՆ ՈՒ ԵՌԱՅԻՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ .

Դաղդիա. Յամաքային զօրք՝ պատերազմական ոտքի վրայ 767 հազար, եւ 130 հազար ձի. խաղաղութեան ատեն գրեթէ 415 հազար հոգի, եւ 84 հազար ձի: — Մովսիսի զօրութիւն, 600 կտոր նաւ, եւ նոցա վրայ 13,353 թնդանօթ. զօրքը՝ պատերազմի ատեն 26,879 հոգի, խաղաղութեան ատեն 22,400. մաքսատան զօրքերը 25,501:

Անգղիա. Յամաքային զօրք՝ գրեթէ 213 հազար, եւ 22 հազար ձի: — Մովսիսի զօրութիւնը 895 կտոր նաւ, եւ նոցա վրայ 16,411 թնդանօթ. ծովամարտիկը 78 հազար:

Ռուսաստան. Յամաքային կանոնաւոր զօրք 577 հազար 859 հոգի, եւ 136 գունդ հեծելազօրք: — Մովսիսի զօրութիւնը 313 կտոր նաւ, եւ նոցա վրայ 3850 թնդանօթ:

Աւստրիա. Յամաքային զօրքը գրեթէ 590 հազար հոգի. ծովային զօրութիւնը 137 նաւ, նոցա վրայ 890 թնդանօթ:

Քրուսիա. Յամաքային զօրքը 312,600 հոգի. — Մովսիսի զօրութիւնը 35 նաւ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳՄԱՌՐՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ .

Իտալիոյ Թագաւորութիւնը հիմա 7 մեծ նահանգ բաժանուած է. որոց մայրաքաղաքն ու բնակչաց թիւը հետեւեալներն են.

Նահանգք.	Մայրաքաղաք.	Բնակիչք
Ա. Հին Լոմպարտական գաւառք.	Թուրինօ . .	7,106,696
Բ. Էմիլիան գաւառք	Պոլոնիա . . .	2,127,105
Գ. Մարքայք	Ասքոլի	902,970
Դ. Օմպրիա	Փերոնիա . . .	492,827
Ե. Թոսքանա	Ֆիորենցա . .	1,815,243
Զ. Նափոլիան գաւառք	Նափոլի . . .	7,061,952
Է. Սիկիլիա	Փալերմոյ . .	2,221,734
		21,728,529

1861-ԻՆ ՕՏԵՍՍԱՅԻ ՆԱԽԵՐՈՒՆ ԸՆԹԱՑԻՐԸ .

Անցեալ տարուան մէջ Յոտեսայէն 1344 վաճառական նաւ դուրս ելեր են. յորոց 973-ը առաքատանաւ, 171-ը շոգենաւ եղեր է:

ԻՏԵՍՁՈՒԹԵՆԷ ԽԱԼԻՊՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻՆ

Մ Ա Ն Ո Ւ Յ Մ Ո Ւ Ն Ք .

Խալիպեան Ուսումնարանին աշակերտաց թիւակները երբ թղթաբերով յուղարկուին, պէտք է նամակին հասցէն դնել միայն ռուսերէն՝ այսպէս .

Въ Θεοδοσίϊское Халибовское Армянское Училище,
Въ Θεοδοσίϊο.

Եթէ ծնողք իրենց որդւոյը ստակ յուղարկեն, հասցէն պէտք է դնել նախ ռուսերէն նոյնպէս, եւ յետոյ աւելցնել աշակերտին անունը հայերէն:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ .

Տէր-Մկրտչեան Աւետիս Աղային առատաձեռն բարերարութեամբը Խալիպեան Ուսումնարանը լիաթոշակ աշակերտ մը ունեցաւ տարւոյս սկիզբէն՝ Որդուպատոյի Տէր-Պետրոսեան Աւետիք պատանին, որոյ վասն հրապարակաւ շնորհակալութիւն կ'մատուցուի այն աղջասէր եւ բարեպաշտ իշխանին:

ՎԷՊ (ՌՕՄԱՆ) ԿԱՐԳԱՆՈՒՆ ՄԷԿ ՀԵՏԵԻԱՆՔԸ.

Մաքսիմիլիէն անուանով 12 տարեկան տղայ մը փարիզ պատառագործի մը քով դրուած էր իւր աղքատ ծնողացմէն: Այս տղան պարապ ժամանակ մը գտածին պէս՝ վէպ կարդալով կանցընէր. կամաց կամաց իւր տղայական երեւակայութիւնը այնպէս կտաքնայ այն վնասակար ընթերցմունքներով, որ միտքը կընէ որ ինքն եւս վէպի մը դիւցազնը լինի: Մօտերը բնակող աղջիկ մը կընտրէ դիւցազնուհի: Տեսնելով որ այն աղջիկը բոլորովին հեռու է իւր մտածութիւններէն, բերանը միշտ այս խօսքը կ'աւտրտի եղեր թէ «Կեանքէս ձանձրացեր եմ».— տասուերկո՛ւ տարուան տղայ մը —: Օր մ'ալ Մաքսիմիլիէն աներեւոյթ կլինի. կփնտռեն կգտնեն որ ձեղունի (Թավան իչիի) մը մէջ ինքզինքը կախեր է յուսահատութենէն: — Թող ծնողք եւ դաստիարակը խրատուին եւ ձանշանան տղոց ո՛ր եւ իցէ վէպեր կարդալու թոյլ տալուն ամենավնասակար հեղգութեան չար հետեւանքը:

ԱՆԳՂԻՅՑ ԼՐԱԳՐԱՅ ԵՒ ՕՐԱԳՐԱՅ ԹԻԻԸ.

Անցեալ 1861 տարուան մէջ Անգղիա հազար հարիւր երկու օրագիր կտրպուի եղեր, ըստ պաշտօնական յայտարարութեան: — Բայց որպէս զի լաւ հասկըցուի թէ ընթերցասիրութիւնը ի՞նչպէս օր քան զօր կ'աճի այն երկրին մէջ, պէտք է գիտնալ որ 1821-ին Անգղիոյ մէջ ընդ ամենայն կրտսուէր 267 օրագիր. — 1831-ին կտրպուէր 325. — 1841-ին 472. — 1851-ին 563. — 1861-ին հասաւ մինչեւ 1102: Ըսել է թէ վերջի տասնամեայ շրջանին մէջ անհամեմատ աւելի աճեր է օրագրաց թիւը: — 481 տեսակ շտեմարան կայ (magazines). որոց 207-ը կրօնական են, վասն զի ամէն աղանդ իւր օրագիրներն ունի:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԻ ԱՄՈՒՍՆԱՅԵԱԼՔ.

Տէվոնշայրի Հայուիք եկեղեցւոյն մէջ (յԱնգղիա) անցեալ ամիս Լա'յմփրէ անուանով ասպետ մը պսակուեցաւ Սաւա-Փայլլէս անուանով տիկնոջ հետ: Փեսան 76 տարեկան է, հարսը 72: Երկուսն ալ երեք անգամ կարգուած են: Փեսեղբայրը՝ Պ. Փրա'յնկըլ, 102 տարեկան էր, իսկ հարսնքոյրը 73. Երկուսն ալ երկու անգամ կարգուած էին: Այս չորս անձինքն ալ մի եւ նոյն տունը կընակին: Պ. Փրա'յնկըլ երկրորդ անգամ կարգուած ժամանակ 91 տարուան է եղեր: Թէ՛ փեսան եւ թէ՛ փեսեղբայրը ծովային պատերազմներու մէջ մըտած ելած են, ու անուանի Թրաֆալկարի ծովամարտին մէջ երկուսն ալ քովէ քով պատերազմեր են:

ԱԺԱՆ ԸՆԾԱՅ ՄԸ.

Այս տարի կաղանդի օրը Վեննայի սեղանաւոր (սառաֆ) մը՝ իւր ամուսնոյն գորոցին մէջ ծածուկ ընծայ կընէ երկոտասնեակ մը (տուգէն) ձեռնոց (էլտիվէն): Կինը գորոցը կրանայ ու այն չնչին ընծայն տեսնելով՝ այնպէս կ'նեղանայ ու կ'վշտանայ որ մէկէն ձեռնոցներուն տուփը բռնեն ու դիմացի կրակարանը նետելը մէկ կընէ: Կէսօրուան ճաշի ժամանակ բնականաբար խաթունը դառն խօսքերով տրտունջ կընէ էրկանը ագահութեանը վրայ, որ այնպէս ոչինչ ընծայով մը ուզեր էր իրեն շնորհաւորել նոր տարին: — Բայց ի՞նչպէս մեծ կլինի իւր ցաւը՝ երբ կիմանայ որ իւր բարեսիրտ էրիկը այն 12 զոյգ ձեռնոցին ամէն մէկ հատին մէջ մէկմէկ հարիւրնոց ֆիօրին թուղթ դրեր է եղեր. . . Ըսել է թէ այն նեղսիրտ խաթունը կրակը նետեր է 2 հազար 400 ֆիօրին, որ է գրեթէ 4 հազար 650 ֆրանք. ' . ' .

ՄԱՐԴԱԿԵՐ ԱՂՁԻԿ ՄԸ.

Ռոնտիի մէջ (Գաղղիա) աղքատ մարդ մը Մարկուիթ անուանով աղջիկ մը ունէր երեք տարեկան: Ասոր վրայ իծննդենէ հետէ սաստիկ շատակեւրութիւն մը կ'տեսնուէր, այնպէս որ մօրը տուած կամը բաւական չէր, պէտք էր ամանով կովի կամ եւս տալ որ կշտանար: Բայց շուտով սկսաւ մսի վրայ մասնաւոր կարգէ դուրս ախորժ մը ցուցընել, մանաւանդ հում մսի խենդ էր: Անցեալները ասոր ծնողքը տնէն դուրս կեննէն, Մարկուիթն ու օրոցքի զաւակնին տունը թողլով. բայց երբ կըառնան՝ ի՞նչ տեսնան. Մարկուիթն ստեր խեղճ եղբօրը մատուցները կուտէ: Ասոր վերայ կխրատուին որ մէյմալ այս ահաւոր աղջիկը իւր պզտի եղբօրը հետ մինակ չմողուն: Օր կանցնի՝ հարկ կլինի որ նորէն դուրս ելնեն. թէպէտ սիրտ չեն ըներ, բայց տեսնելով որ Մարկուիթ խոր քուն կլինի, մինչեւ որ արթննայ՝ շուտով մը կըառնամք ըսելով՝ դուրս կերթան: — Բայց կխաբուին, վասն զի դառնալու ժամանակնին դրսէն պզտի տղուն խեղճ խեղճ պոռալ կանչելը կսեն: Մօրը լեղին կփրթի, կվագէ ներս, մէյմալ տեսնէ որ Մարկուիթ անօթութենէն կատողած՝ յարձակեր է խեղճ պզտիկին վրայ ու սուր ակռաներովը բարձր (խալչան) փրցուցեր կուտէ:

ԾԻԱԾՈՑ ԵՒ ՔԹԱԾՈՑ ԻԿԱՂՂԻՍ.

Գաղղիոյ մէջ տարին 20 միլիոն 600 հազար քիլոկրամ ծխախոտ կգործածուի ու 11 միլիոն ալ քթախոտ. բոլորը կընէ 31 միլիոն 600 հազար քիլոկրամ: Տասնմէկ գործարան կայ որ բոլորն ալ տէրութեանն են, որոց վրայ 60 բնակոյժ կհսկեն: Գործաւորաց համար տէրութիւնը 500,000 ֆրանք հազիւ կծախէ, մինչդեռ իւր շահը կհասնի տարին 200 միլիոն ֆրանք: